

A Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) véleménye a Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia aktuális tervezetéhez (NTFS), a 12 ITM vitaindító kérdésre válaszolva

Ökológiai-éghajlati-gazdasági válság, járványok, biológiai sokféleség csökkenése és az adósságok magas szintje: ezen problémák gyökere is közös, hogy túl sok erőforrást veszünk el a természettől, megbontjuk annak normális működését. A jelenlegi válaszok alkalmatlanok vagy elégtelenek a válság leküzdésére, ezért gyökeres, a problémák közös hajtóerejét célzó megoldásokra kell törekedni.

Mindezeket figyelembe véve a szakpolitikai döntéseknek a következő elvekre kell épülniük:

- Elsősorban az emberek biztonságát és jól-létét szolgáló olyan döntéseket kell hozni, amelyek a szükségletek és nem az igények kielégítésére irányulnak;
- Figyelembe kell venni a természeti korlátokat és abszolút értékben csökkenteni az erőforrás-felhasználás szintjét, a hatékonyság helyett az elegendő mennyiségre fókuszálva;
- Meg kell erősíteni Magyarország gazdasági függetlenségét, (energia- és élelmiszer-) önellátásra való képességét, a helyi szintek alkalmazkodó-rugalmassági képességét;
- Elő kell segíteni a társadalmi és gazdasági szereplők felelős és erkölcsös viselkedését, a köztük való együttműködés erősödését és a gazdaság demokratizálódását. A gazdaság legyen a társadalomért és ne fordítva.

I. Átfogó javaslatok az NTFS-hez

Az MTVSZ gazdaságfejlesztési javaslatcsomagot készített 2020 áprilisára¹, melyet az ITM-be is elküldött. Jelen I. fejezetben a karbonsemlegesség ill. NTFS stratégiai kérdések szempontjából különösen releváns javaslatcsomag részekre - **a természeti erőforrások fenntartható használatának alábbi 5 pontjára** - térünk ki és teszünk javaslatot a NTFS-be való beépítésére.

1. - Éghajlatvédelmi ösztönzőrendszer a fosszilisenergia-felhasználás csökkentésére;
2. - A területfelhasználás átalakítása az ökoszisztéma-szolgáltatások javítása érdekében;
3. - A közösségi energiatermelés és felhasználás elterjesztése, ESCO-rendszerek kialakítása;
4. – A mezőgazdasági és közlekedési-szállítási kibocsátások csökkentése (rövid ellátási láncokkal);

¹ https://mtvsz.hu/uploads/files/MTVSZ_eletigenlo_gazdasagert_javaslatok_2020.pdf

5. Az erkölcs és gondolkodás átalakítása

I/1. Éghajlatvédelmi ösztönzőrendszer a fosszilisenergia-felhasználás csökkentésére

A gazdasági szabályozó eszközöknek tükrözniük kell a természeti erőforrások véges voltát, ösztönözniük kell az erőforrás-használat csökkentését, ld. a fokozatos hazai fosszilisenergia-felhasználás csökkentés MTVSZ által javasolt eszközrendszerét.

A minden szektort bevonóan javasolt fosszilis fogyasztási joggal („kvóta”) fokozatosan, az egyes szektorokra “arányos közteherviseléssel” érhető el a klímasemlegesség ösztársadalmi szinten, hiszen e mentén évről-évre csökkentik fosszilis energia felhasználásukat, egészen a 2050-es karbonsemlegességig. Ilyen, **a szektorokat a karbonkivezetésben segítő ösztönző eszköz bevezetését mint beavatkozást várjuk a kormányzattól** (az 1-es vitaindító ITM kérdés).

Az egyik legnagyobb mitigációs potenciál a lakóépületekben van (1-es kérdés). **A lakossági, egyéni hozzáállás javítását** (6. kérdés) **és a tiszta lakossági fűtésre váltásra való hajlandóságot** (5. kérdés) **segíti elő a MTVSZ által javasolt eszközrendszer** fogyasztási jogot kiegészítő **3 eszköze: a karbonsemleges (energiahatékonysági és megújuló energia) beruházásokra igényelhető visszatérülő alap; a hasonlóan karbonsemleges árak és szolgáltatások platformját biztosító zöldpiac és a fenti 3 eszköz használata kapcsán kiemelten a lakosságnak szóló tanácsadó szolgálat**. Az eszközökkel hatékonyan ösztönözhető, növelhető az egyéni felelősségvállalás és tudatos karbonsemlegességi döntések. Az ösztönzők mellett nyílt, következetes kommunikációra van szükség a karbonsemlegesség felé a kormányzattól. (Pl. hogy ne várjanak egy korábban beígért energiahatékonysági pályázati programra, ha végül nem lesz).

A 7. és 8. **hatékony szemléletformálás kérdésére** válaszolva, arra már a legfogékonyabb bölcsődés kortól teljes élethosszig szükség van, bevonó-interaktív, tapasztalati módon és hosszú távon, minden közösségben (család, iskolák, munkahely, lakóhely/önkormányzatok, rendezvények/fesztiválok). Az MTVSZ ebben évtizedes tapasztalatokkal rendelkező partner, jelenleg is dolgozunk online feladatlapokon, anyagokon, amelyet szívesen megosztunk.

A 9-12. **dekarbonizációs pályákra vonatkozó kérdéseknél** ld. közös civil NEKT véleményünket. A vezető és követő jellegű foratókönyv kombinációjára van szükség (10. kérdés), ennek teret ad a fogyasztási jog-visszatérülő alap-zöldpiac hármasszere. Ezen felül **a hazai vállalkozások 2020-tól különösen helyzetbe hozhatók**, hogy az EU a gyorsregélyeken, versenyszabályokon és állami támogatások szabályain lazított a covid kapcsán. **Az EU-s és hazai közpénzek tervezésénél, elköltésénél továbbra is fontos, hogy a karbonsemlegességi célnak megfelelően** történjen. Például a klímabarát, “zöldpiac-kompatibilis” hazai vállalkozásokat kellene segíteni.

Az átmenettel kapcsolatos technológiai bizonytalanság áthidalható (11. kérdés), ha a teljes energiafelhasználás-csökkentésnél fogjuk meg a rendszert, és a költséghatékonyság mellett annak szűrőjén szorgalmazzák a szükséges technológiai innovációt, finanszírozást (támogatási rendszerek, METÁR stb.).

Az MTVSZ hogyan segíti a hazai klímasemlegesség 2050-es elérését (8. kérdés): 2020 ősztől új éghajlatvédelmi ösztönző kampányt és szemléletformálást tervezünk indítani (a fenti 4 eszköz alapján), rendszeresen készítünk saját és más civilekkel közös szakanyagokat döntéshozóknak, és platformot biztosítunk az egyeztetésre, eszmecsere (ld. közösségi energia, nemzetközi tapasztalatcsere Bankfigyelő, Klíma Akcióhálózat - CAN és Föld Barátai - FoE bevonásával), és ilyen témájú pályázatokat tervezünk és valósítunk meg (Life Clima, H2020, DEAR, EUKI stb.)

I/2. A területfelhasználás átalakítása az ökoszisztéma-szolgáltatások javítása érdekében

A mezőgazdaság/élelem vs. energetikai célú biomaszra témájú (3. kérdés) és a természet- és klímavédelem összhangja a gazdaságfejlesztés (4-es kérdés) kérdésre reflektálva, a földfelszín térszerkezetében okozott változásokat az ÜHG-kibocsátással minimum egyenrangú terhelésként kell kezelni, nem szabad egyikről másra átkerülni. A természetes vegetáció folyamatos fogyatkozása - amely így nem képes lépést tartani a növekvő légköri szénterheléssel - az ÜHG-kibocsátásával vetélkedő terhelés, s ezek ráadásul egymás hatását is erősítik.

(3.kérdés) A klíma-energia fejlesztéseknél, beruházásoknál is legyen rögzítve, hogy a föld tulajdonjogától függetlenül, legyen moratórium a zöldmezős beruházásokra. Az új felhasználási igényeket csak területsemlegesen lehessen kielégíteni: a meglévő, azonos használatú területeken belül (pl. barnamezős beruházások) vagy cserével. **EU-s és hazai közpénzekből ne lehessen zöldmezős beruházás, fejlesztés; ezekből a jobb ökoszisztéma-szolgáltatást nyújtó területhasználatot, a nagyobb élőmunkahányad igénybevételét jelentő technológiaváltást, területrekonstrukciót és rehabilitációt kell támogatni.** Ld. a MTVSZ által a csomagban javasolt **területfelhasználási jogok kereskedelmi rendszerének** bevezetését, a klíma-energia beruházásokra is vonatkozóan.

(4. kérdés) Az élelmiszer vs. energetikai célú biomaszra vs. természetvédelem kapcsán ld. 2020. áprilisi közös civil NEKT véleményünket is. Pl. már a NEKT-ből is hiányzik a különböző célú **biomaszra szükségletek (nem igények) felmérése, a biomaszra fenntarthatósági kritériumok alapján való allokáció.** A nem biomaszra alapú megújuló lakossági fűtés jobban elősegítendő. A fosszilis fogyasztási jogok rendszere és a területfelhasználási jogok kereskedelmi rendszere együttesen megfelelően tudja kezelni a biomaszra kérdését.

(3 és 4.) Mitigációs és adaptációs szempontból is lényeges a mezőgazdaság kérdése. A mezőgazdaság területén a fenntartható gazdálkodás teljesülésének feltétele a talajforgatásos mezőgazdasági technológiák felhagyása, a műtrágyák és növényvédő szerek fokozatos kivonása a használatból. A helyettesítő technológiák rendelkezésre állnak, bevezetésük a **mezőgazdaság ösztönzőrendszerének átalakítását** igényli. Az erdőgazdálkodást elsősorban a társadalom jobb környezeti feltételeit biztosító szolgáltatóként kell kezelni. Tovább kell növelni az ország erdőszültségét, a honos fafajokból álló erdőtüszülések kiterjedését. Javítanunk kell az erdővel borított felszín szerkezetén a természetesség irányába. Meg kell szüntetni minden olyan támogatást, amely közpénzből

finanszírozza az ökoszisztémák vagy a termőföld pusztulását, hiszen azok a köz érdeke ellen hatnak.

I/3. Energetikai lehetőségek: Közösségi energia és ESCO-k

A közösségi energia hazai elősegítése jelentősen hozzájárul a 6-os, 7-es kérdéshez, azaz **akkor fogja a lakosság, közösségek, önkormányzatok a karbonsemlegességet, energiaátmenetet támogatni, kivenni a részét és viselni közterhét, ha aktívan részt vehet az irányításában. Azaz ha energiatermelő-fogyasztóvá, prosumerré válhat, részt vesz a közössége energiaellátási döntéseiben, részesedik a tulajdonjogokból és gazdasági-társadalmi hasznokból.**

Tehát a helyi társadalom és gazdaság fenntarthatósága erősítésének és az energiafelhasználásból adódó környezeti terhek csökkentésének egyik fontos eszköze a közösségi energia, ami lényeges szerepet tölthet be az (szociálisan rászoruló) **energiabiztonság növelésében és az energiaszegénység csökkentésében**, továbbá a befektetések és a rezsiköltségek helyi közösségben tartásával **élénkíti a helyi gazdaságot, új munkahelyeket teremtve.**

Ehhez az EU és az MTVSZ méltányos és ösztönző, szabályozási, adminisztrációs és pénzügyi-támogatási kereteket szorgalmaz. Javasoljuk az önkormányzatok közösségi energia kapacitásfejlesztését és kamatmentes, visszatérülő alap létrehozását a megújulóenergia-közösségek és beruházásainak ösztönzése céljából. Nem csak pilot projektekre, hanem hosszabb távú ösztönző rendszerre (ld. skót CARES mint „inkubátor”) és és nagyobb elterjedésre, léptékre (járásonként min. egy, de több) kell tervezni, nemcsak kollektív önellátásra, hanem valódi energiaközösségekre, az uniós jogból megfelelően átültetett definícióval stb. Részletekért ld. a MTVSZ javaslatcsomag Közösségi Energia fájlját.

Az 5-7. és 12-es kérdés kezelésére a csomagban javasolt **ESCO-típusú finanszírozási rendszer** is hozzájárulna. A lakossági épületek energiahatékonyságának fejlesztését szolgáló nagyobb ESCO állami program kétféle célt szolgálhatna egyszerre: a gazdaság élénkítését és az energiaszegénység csökkentését. A program jövedelemszintek alapján határozhatná meg az állami szerepvállalás, azaz a támogatási intenzitás mértékét, amely 20% és 90% között változhatna.

A program szakmai koordinálására javasoljuk egy nonprofit ESCO-típusú cég létrehozását, amelyben szerepet kellene adni a szakmailag érintett civil szervezeteknek. Részleteiben ld. MTVSZ javaslatcsomag ESCO fejezete.

I/4. A mezőgazdasági és közlekedési-szállítási kibocsátások csökkentése (rövid ellátási láncokkal)

A 3. és 4. kérdésre szintén választ ad fent hivatkozott, "Javaslatok az életigenlő gazdaságért"² c. anyagunk:

A klíma- és energia szakpolitikák is támogassák a mezőgazdasági és szállítási-közlekedési kibocsátások csökkentését azáltal, hogy **egy sokkal nagyobb mértékben reziliens és fenntartható élelmiszerrendszer kialakítását támogatják, a rövid ellátási láncokra és a biológiai sokféleség növelésére összpontosítva.**

A mezőgazdasági szakpolitikák klímabarát átalakítása kulcsszavai: elsősorban *kisléptékű és közepes termelők helyzetbe hozása*, rövid ellátási láncok előmozdítása, a helyi közösségek önellátása, helyi piacok, termelői piacok helyreállítása, decentralizált közbeszerzési programok, agroökológia, előtérbe helyezve az évszaknak megfelelő és tájfajtákra alapuló élelmet.

A fent vázolt intézkedések ugyanis a szállítási igények csökkentése és az ökológiai szempontú termelés révén az energiateljesítmény, a kibocsátások csökkenését ugyanúgy elősegítik, mint a klímaváltozáshoz és egyéb válságokhoz való rugalmas alkalmazkodást, ill. további válságok megelőzését.

Nem kerülhető meg a megakorridorokra alapuló gazdaságfejlesztés radikális újragondolása, mint például az „Egy övezet, egy út kezdeményezés”, beleértve az ehhez kapcsolódó infrastruktúra fejlesztések felülvizsgálatát, mint a Belgrád-Budapest vasútvonal.

A szubszidiaritás elvéből kiindulva társadalmi és gazdasági döntéseinket a lehető legalacsonyabb szinten kell meghoznunk. Támogatni kell a helyi tudáson és erőforrásokon alapuló, hasznokat helyben tartó gazdaságot. **Biztosítani kell az önellátáson alapuló fejlődést, növelve a térségek élelmiszer-, energia- és pénzügyi önrendelkezését.** Ehhez elő kell segíteni a rövid ellátási láncú élelmiszer közösségek, a közösségi energia megoldások elterjedését.

Meg kell erősíteni **a helyi és térségi szint szerepét** a társadalmi és gazdasági döntésekben, az **erőforrások allokálásában**. Szükséges a helyi közösségi együttműködési formák támogatása, mind gazdasági mind társadalmi területen.

Az **európai uniós gazdaságfejlesztési eszközöket** a helyi tudáson és erőforrásokon alapuló, hasznokat helyben tartó gazdaságra kell fókuszálni. Fokozatosan fel kell adni azt a gazdaságfejlesztési modellt, amely a kilábalást a külföldi tőke idevonozása és a globális termelési lánc egy-egy eleméhez kapcsolódó részmunkát végző üzemek létesítésében látta, úgy, hogy ösztönözte a kkv-k beszállítóvá válását.

² Javaslatok az életigenlő gazdaságért, MTVSZ, 2020. április.
https://mtvsz.hu/uploads/files/MTVSZ_életigenlo_gazdasagert_javaslatok_2020.pdf

I/5. Az erkölcs és gondolkodás átalakítása

Akkor lehetséges az érdemi, rendszerszintű változás, ha **kultúránk alapvető gondolkodási paradigmái is megváltoznak**. Gondolkodásunk, szemléletünk megváltoztatása része kell hogy legyen mind társadalmi és gazdaságfejlesztési terveinknek, mind egyéni, belső fejlődésünknek.

A koronavírus-járvány megingatta azt az elképzelést, hogy a világ bármely problémájára a tudomány és a technika hatásos választ tud adni. A modernitás kezdete óta a politika és a gazdaság szinte egyetlen célja az ember materiális szükségleteinek fokozása és a felfokozott vágyak kielégítése lett. Csak akkor gyűrjük le fenntarthatósági problémáinkat, ha szakítunk a tudományos-technikai haladásba vetett vakhittel, ha a gazdaság és a politika az erkölcs szilárd talaján fog állni.

A 7. és 8. kérdéshez kapcsolódva: az éghajlatvédelemmel kapcsolatos **szemléletformálásnak** a technikai információk átadása mellett ki kell terjednie a **rendszer szemléletre**, a környezeti terhelések társadalmi-gazdasági okainak felismertetésére. A szemléleti paradigmaváltás ugyancsak része kell, hogy legyen az **erkölccsel** és a fogyasztói társadalomból a **megelégedés társadalmába** való átmenettel kapcsolatos kérdéseknek. A változás motorjai lehetnek a paradigmaváltásra nyitott helyi civil és egyházi közösségek, ezért ebben a munkában hangsúlyos részt kell, hogy kapjanak a **civil szervezetek** és az **egyházak**. Az MTVSZ felajánlja az ezzel kapcsolatos tudását és társadalmi bázisát, szívesen részt veszünk a paradigmaváltást megalapozó szemléletformálási feladatok elvégzésében.

II. Konkrét szakpolitikai észrevételek az NTFS-hez

Számos előremutató gondolatot tartalmaz az NTFS-tervezet, így említi például a természetes ökoszisztémák megőrzésének szükségességét, az integrált területhasználatot, az alkalmazkodó talajművelést, a megújulóknak vonatkozásában az összes ökológiai megfontolás figyelembevételének fontosságát, az energetikai importfüggőség csökkentését, megújuló energia prosumer rendszerek kialakítását, a körforgásos gazdaság megvalósításával az elsődleges nyersanyag-felhasználás csökkentését, a nulla hulladékkal járó termelést és a természeti erőforrások takarékos felhasználását, és nagyon óvatosan ugyan, de érinti a közlekedési igények csökkentésének szükségességét. Ugyanakkor

- a javasolt irányok nem állnak össze egy koherens rendszerré, belső ellentmondások is felfedezhetők az anyagban, egyes intézkedések pedig éppen a fenntarthatatlan struktúrák bebetonozódását idézik elő (pl. új nukleáris kapacitások kiépítése, nem konvencionális energiahordozók kiaknázása);
- a megfogalmazás módja rendkívül óvatos ("nagy potenciál rejlik benne", "lehetséges", "javasolt", "szükséges lehet", "törekedni kell"), kevés (és leginkább az uniós jogszabályi kötelezettségekből fakad) a konkrét elköteleződés, vállalás;

- nem látszik, hogy a javasolt intézkedéseket ki, mikor, milyen forrásból fogja megvalósítani (pl. az önkormányzatokra is sok feladatot hárít az alkalmazkodás terén).

II/1. Alapelvek, költségek - ki viselje a terheket

(1-es klímasemlegesség, mely szektorok viseljék a terheket és 9-12 kérdés) Nem világos az NTFS-tervezetben, hogy a lefektetett alapelvek szerint hogyan kívánják a legnagyobb ühg kibocsátó/szennyező vállalatokkal megfizettetni a karbonsemlegességre átállási költségeket, hogy ők viseljék leginkább a terheket. Hogyan akadályozzák meg, hogy a vállalatok ezt továbbterheljék a fogyasztókra? Ha emellett pedig más oldalról, akár a covid miatti gazdaságvédelmi segélycsomag részeként állami vagy más közpénz-támogatást kaptak, kapnak vagy fognak kapni ugyanezek a nagy kibocsátó/szennyező szereplők, az szembemegy a **“szennyező fizesse a terheket” alapelv érvényesítésével**. Ez érinti az 1-es és a 9-12 kérdést is.

Emellett nem látszik, hogy hogyan fogják segíteni a lakosokat, családokat a karbonsemleges áramra és fűtésre való átállásban, az energiapazarlás megszüntetésében. Hazai szakmai szociális- és zöldszervezetek és az EU, EEA által is okkal kritizált rezsicsökkentés ugyanis nem az energiaszegényekre és más rászorulókra célzott, ráadásul a lakossági energiahatékonysági beruházások ellen ösztönöz. (A stratégiában emlegetett “panelprogram”, azaz “a lakótelepek hőszigetelésének központilag vezérelt projektjei” nem elegendők “a rezsicsökkentés eredményeinek fenntartásához”, a kötelezettségi rendszer lakossági beruházás-ösztönző hatása kétes/nem elegendő.) **A lakosságnak ugyanis helyes fosszilis árazásra és a fosszilis felhasználásukat kivezető ösztönzőkre van szüksége** (ld. MTVSZ éghajlatvédelmi ösztönzőrendszer), amely visszatérülő alapja, a zöldpiaccal és tanácsadó szolgálattal hatékonyan elősegíti a lakossági háztartási energiahatékonysági beruházásokat. Emellett az energiaszegénységben élőknek, rászorulóknak célzottan, szociális alapon lehetséges további támogatásokat adni. A helyes fosszilis árazásra, gazdasági eszközre kezdeti lépés az EU karbonadó és –vám javaslata, a hazai Energiastratégiában említett **karbonadó**³ jó kiindulási irány lehet, de nincs kifejtve sem a NEKT-ben, sem a NTFS-ben, pedig logikusan a karbonsemlegesség eléréséig szólna. Ajánljuk megfontolásra a karbonadó koncepció **kiterjesztéseként a MTVSZ éghajlatvédelmi ösztönzőrendszert**.

Az NTFS olyan pontokon **hárítja a szemléletformálásra, a lakosságra a probléma megoldását** (6. kérdés), ahol az önmagában kevés és nem hatékony. Ilyen pl. a közlekedés (4. kérdés), ahol a lakosság közlekedésmód-választása (és úticél-választása) alapvetően nem szemléletétől, hanem az infrastrukturális kínálattól és az árképzéstől függ. A közlekedési igények megkérdőjelezése is elsősorban a személyi mozgásokra korlátozódik (pl. távmunka, car-sharing mint megoldási javaslatok), miközben az áruszállítás esetében

³ "...az adófizetés átterhelése a különböző károsanyag-kibocsátásokra. Egy komplex karbonadó-rendszer folyamatos gazdasági ösztönzést eredményezne a környezetkímélőbb technológiákra való átállásra, javítaná a kapcsolódó beruházások megtérülését, segítené az innovatív technológiák alkalmazását. Az adórendszer ez irányú átalakításának első lépcsőjét a közműadó és a Robin Hood adó karbonadóval való kiváltása jelenthetné azzal, hogy a későbbiekben más környezetvédelmi terhek (pl. levegőterhelési díj), illetve az energiatermékekre vonatkozó jövedéki adók (pl. energiaadó) is integrálható lehet az új rendszerbe." (Nemzeti Energiastratégia, 10. fejt., 56. o.)

csak a közlekedésmód-váltást tartja elképzelhetőnek a stratégia, ráadásul a környezetbarát voltát erősen megkérdőjelezhető (egyébként ökológiai szempontból problémás víziút-fejlesztést igénylő) vízi szállítás irányába. A gazdasági szerkezetváltás a hosszú ellátási láncok megtörésével, a helyi erőforrásokra és rövid ellátási láncokra alapuló gazdaság kiépítésével a szállítási igények és egyúttal a közlekedési/szállítási eredetű kibocsátások nagymértékű csökkenését is előidézhetné.

2., 4. és 6. kérdéshez: Elvetendő az a paradigma, amely szerint “gazdasági növekedés esetén sem az ipar, sem a közlekedés energiafelhasználása nem korlátozható” (NTFS 16.o.). A fentiekben említett **gazdasági szerkezetváltásnak éppen egy kevésbé energiaigényes struktúra kiépítésére kell irányulnia, amely a válságokkal szemben is reziliens**, és a közlekedési igények csökkentésével is jár. Az energiaigényt szükséges, de nem elegendő hatékonysági fejlesztések útján csökkenteni, ehhez a stratégia más pontjain említett erőforrásfelhasználás-csökkentésre (anyagfelhasználás-csökkentésre) is szükség van a fenntarthatóság - a természeti korlátok, avagy az “ökológiai megfontolások” figyelembe vétele, az ökológiai eltartóképesség határain belül maradás - érdekében.

5. kérdéshez: Az energiaszuverenitást **energiaközösségek** létrehozásának ösztönzésével is kell támogatni. Elfogadhatatlan, hogy az NTFS tudomást sem vesz a szélenergiáról, amelynek terén jó adottságokkal rendelkezik Magyarország. Az energiatermelés rugalmassága és karbonsemlegessége érdekében diverz megújuló energiamix szükséges, a szélenergia-kapacitások bővítése előli akadályokat el kell hárítani, ezen energiaforrás népszerűsítését is napirendre kell tűzni.

3. és 4. kérdéshez: A **mezőgazdasági** fejezet a KAP mentén számos előremutató intézkedést javasol, ugyanakkor hiányzik belőle a magyar és helyi gazdaság önellátásának szempontja, az export-importfüggőség (és egyúttal a szállítási kényszerek) csökkentése. Itt is hangsúlyosnak kellene lennie a rövid ellátási láncokra épülő gazdaság előtérbe helyezésének.

3. kérdéshez: Ígéretes az erdők védelmére irányuló figyelem, azonban a tervezett fatelepítés - még ha az őshonos is - önmagában nem jelenti erdők mint reziliens ökoszisztémák létrehozását, és itt is megemlítendő, hogy a biomassa tervezett nagymértékű energetikai hasznosítása ne veszélyeztesse az erdőállományt. A biomassa energetikai hasznosítása egyébként talajerő-gazdálkodás szempontjából is átgondolandó, akárcsak a biohulladékok szelektív gyűjtése, ahol a lehetőség szerinti helyben történő komposztálás és hasznosítás ösztönzését kellene előtérbe helyezni minden más intézkedés előtt.

Javaslat (1. és 12. kérdéshez): Az NTFS-nek meg kell ragadnia a lehetőséget, hogy a koronavírus-válságból való kilábalás, gazdasági újjáépítés hosszú távon fenntartható, struktúraváltást előidéző útját mutassa fel, annak szabjon irányt. **Az NTFS mondja ki, hogy minden EU-s és hazai közpénzt, kohéziós fejlesztési forrást közvetve vagy közvetlenül a karbonsemlegességi cél, a fosszilis energiafelhasználás csökkentése szolgálatába kell állítani, azaz ezzel ellentétes célt, kibocsátásnövelő tevékenységet nem támogathatnak.** Továbbá szögezze le az NTFS, hogy közpénzek nem válhatnak a nagy szennyezők, pl. fosszilis ágazat támogatásának forrásává, mert az ellentmondana a “nagy szennyezők viselik a karbonsemlegességre átállás terheit” alapelvnek és az EU hasonló alapelvének, valamint a fosszilis támogatások kivezetése elvének. A vírusválság okán

létrehozandó uniós és hazai pénzügyi eszközök, alapok, hitelkeretek és más mechanizmusok ugyancsak a karbonsemleges gazdaság kialakítását kell, hogy szolgálják.

Az NTFS csak a karbonsemlegesség eléréséhez becsült költségről ír (50 ezer milliárd Ft), de ezt nem részletezi, **milyen tételekből áll össze**, ezt az egyetlen nagy számot nem helyezi összefüggésbe sem. Javasoljuk, hogy mellékletben tegyék elérhetővé a számításhoz használt TIMES modell részletesebb ismertetését, összefoglalását is, valamint számszerűsítse az NTFS azt is, hogy ezzel szemben **mennyibe kerül az országnak ma is és 2050-ig még inkább az elégtelen cselekvés (ha nem érjük el a karbonsemlegességet), és mennyi gazdasági haszonnal jár a karbonsemlegességre váltás.**

II/2. Az NTFS társadalmi részvétele

Bízunk benne, hogy a civilekkel való Klímareggelin elhangzott ígéret alapján 2020-ban lesz **széleskörű társadalmi konzultáció**, ahol a haladó NTFS-tervezet és a SKV is publikusan látható, véleményezhető lesz, kellő időt biztosítva.

II/3. Diszkrepanciák feloldása:

Teremtsék meg az NTFS összhangját a NEKT-tel és a Nemzeti Energiastratégiával: az ambiciózusabb cél legyen rögzítve mindenhol.

- a) NTFS a villamosenergia-termelésben a „kiegyensúlyozott” forgatókönyvet célozza meg (és eszerint „2030-ban a megújuló források aránya 20%-ra (2040-re pedig 45%-ra) nő”, valamint célja, hogy 2030-ra „legalább 90%-ra növekedjen a klímasemleges energiaforrások (nukleáris és megújuló) aránya a hazai termelésben”), addig az Energiastratégia bizonyos PV-központú forgatókönyvet helyez előtérbe, amelyben “csak a jelenlegi (330 MW) szeles kapacitás fenntartásával számolunk, és annyi pótlólagos PV-kapacitást építünk be, amennyi a ‘Kiegyensúlyozott’ forgatókönyvvel egyező teljes megújuló alapú termelést eredményez. A beruházási költségek a ‘Kiegyensúlyozott’ forgatókönyvben ugyan minimálisan alacsonyabbak, ebben az esetben azonban számolnunk kell a szélerő alkalmazásának tájromboló hatásával.” (Nemzeti Energiastratégia, 6.3., 29. o.) Ehhez képest az NTFS szövege említést sem tesz a szélerőről. A NEKT szintén a PV-központú forgatókönyvet látszik követni, amikor megjegyzi: “A NEKT távlatában (2030-ban) a szélerőművi kapacitás a mostani szint (330 MW) közelében alakul.” Az ellentmondás feloldandó, a szélerő rehabilitálása szükséges az energiamix diverzifikálása és az energiatermelés rugalmassága érdekében; alkalmazását és társadalmi elfogadottságát ösztönözni kell.

2050-re az Energiaklub tanulmányára⁴ alapozva kitűzhető 50%-os megújuló energia részarány a TPES-en belül, valamint 80%-os megújuló részarány a villamosenergia-termelésben (“Zöld forgatókönyv”).

- b) Napenergia kapacitások tekintetében az NTFS óvatosabb a NEKT-nél: míg az előbbi 2030-ra 4.000 MW-tal, 2040-re 7.000 MW-ot meghaladó kapacitással számol, addig a NEKT-ben ismertetett WAM scenárió már 2030-ra közel 6500 MW kapacitással számol.
- c) A 2040-re kitűzött ÜHG-csökkentési cél nincs összhangban a NEKT-ben (45%) és a NTFS-ben (65%), egységesíteni kellene az ambiciózusabb mentén, és a csökkentési pályát és intézkedéseket ehhez igazítva megszabni. Ami a 2040-es célt illeti, az NTFS ugyan nagyon óvatosan megjegyzi, hogy „(i)ndikatív jelleggel, 2040-re nettó kb. 65%-os kibocsátás-csökkentést célszerű előtérbe helyezni az 1990-es szinthez képest”, azonban a NEKT-ben ismertetett WAM forgatókönyv csak kb. 45%-os csökkentést jelenít meg.

Összeállította: Botár Alexa, Dönsz-Kovács Teodóra, Farkas István, MTVSZ

Budapest, 2020. május 7.

További információ: alexa@mtvsz.hu

www.mtvsz.hu

⁴ Paks II nélkül a világ, Energiaklub, 2017. <https://energiaklub.hu/files/study/Energiaklub - Energia Útiterv 2017 vegl.pdf>